

DLA doktori értekezés tézisei

Tornyai Péter

Analízis-kísérletek Salvatore Sciarrino
hangszeres műveihez

Témavezető: Wilhelm András

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28. számú művészet- és művelődéstörténeti tudományok besorolású
doktori iskola

Budapest

2020

I. A kutatás előzményei

A legtöbbet játszott és hivatkozott élő olasz zeneszerző, Salvatore Sciarrino munkáival foglalkozó irodalom mára igen sok tételt számlál. Ennek legnagyobb részét összegyűjtötte Pietro Misuraca 2018-ban kiadott könyvének függelékében. Ez a mű a Sciarrino addigi életművéről készült első átfogó igényű monográfia, jelentősége alapvető bármilyen – a szerzővel kapcsolatos – kutatáshoz. Hasonlóan alapos megközelítéssel nyúl a témához néhány PhD disszertáció, melyek közül kiemelkedik Carlo Carratelli, James Dennis Bunch és – a Sciarrino műveinek előadójaként közismert fuvolaművész – Matteo Cesari munkája. A szakirodalom továbbá számos cikket, tanulmányt tartalmaz egyes művekkel vagy szempontokkal kapcsolatban, elsősorban olasz, kisebb részben angol és francia nyelven.

Maga Sciarrino is szívesen nyilatkozik, nemcsak saját zenéjéről, a kutatásban megkerülhetetlen szerepe van elméleti könyvének (*Le figure della musica da Beethoven a oggi*) és tanulmány-kötetének (*Carte da*

suono), illetve számos – írásban is megjelent – interjújának.

A kiterjedt bibliográfiához és a szerző játszottóságához képest azonban kevés olyan írás van, ami Sciarrino-darabok részletesebb, mélyebb elemzésére vállalkozna. Ennek kétségtelenül az is lehet az oka, hogy a Sciarrino-zene nem igazán értelmezhető hagyományos zeneelméleti kategóriák segítségével, amire a szerző szövegeiben előszeretettel fel is hívja a figyelmet. Szándékom az volt, hogy megtaláljak egy olyan analízis-típust, megközelítésmódot, amely összhangban áll Sciarrino esztétikai és kompozíciós elveivel, ugyanakkor a lehető legalaposabban képes feltárni ennek a zenének a működésmódját.

II. Források

Disszertációm elsődleges forrásai Sciarrino hangszeres darabjai voltak, a fókusz a korai alkotóperiódusra (1970-es évek környékére), azon belül a szólóművekre irányítva. A kották a Ricordi, illetve Rai Trade kiadók gondozásában jelentek meg. Néhány esetben fontos forrást jelentettek egy-egy darab kiadott hangfelvételei is, illetve a szerző publikált grafikus vázlatai. Ezek mellett jelentős szerepet játszottak kutatásomban Sciarrino szöveges megnyilvánulásai, különös tekintettel a *Le figure della musica (A zene alakzatai Beethoventől napjainkig)* című interdiszciplináris megközelítésű zenei tankönyv.

Másodlagos forrásként számos tanulmányt használtam, közülük kiemelkedik a részletes elemzésre kiválasztott *All'aure in una lontananza* című műről készült korábbi analízis, Brendan P. McConville munkája.

III. Módszer

Kutatásomat három fő szempont szerint végeztem. A disszertáció első részében átfogó képet kívántam nyújtani Sciarrino gondolkodásmódjáról – esztétikai kérdésektől a hangszertechnikai jelenségekig –, a következtetéseket számos darab megfigyeléséből levonva. Ezek alapján kidolgoztam egy elemzési stratégiát, amit egy szólómű részletes analízisén keresztül mutattam be. Ezeken kívül fontosnak tűnt Sciarrino – könyvében kifejtett – *figuráinak* vizsgálata a szerző saját kompozíciós megoldásainak értelmezésének kontextusában.

IV. Eredmények

Disszertációm az első magyar nyelvű tudományos munka az olasz zeneszerző művészetéről. Ezen túl azt gondolom, szerepe túl is mutat a Sciarrino-műveken, vagyis a bemutatott zenei megközelítések és elemzési módszerek termékenynek bizonyulhatnak más (elsősorban kortárs) zeneszerzők alkotásainak vizsgálója számára is. A teljes, nemzetközi Sciarrino-irodalom vonatkozásában írásom újdonsága a részletes analízisen túl a *Sonata per due pianoforti* című darab egyedi kompozíciós módszerének megfejtése, bemutatása lehet, aminek jelentősége véleményem szerint nem korlátozódik a konkrét műre, hanem fontos láncszemet jelent Sciarrino forma- és anyag-kezelésének megértésében.

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység dokumentációja

A legnagyobb hatást zeneszerzői gondolkodásomra – közvetlen mestereimét követően – Sciarrino művészete gyakorolta. A kutatás folyamata ezt a hatást kétségkívül elmélyítette, az elmúlt években keletkezett darabjaim magukon viselik az elemzések nyomait. A hatás nem stilisztikai, inkább Sciarrino gondolkodásmódja, és egyes esetekben zeneszerzői módszere hagyott nyomot kompozícióimban. Azok a darabok, melyek leginkább köthetők Sciarrino-kutatásomhoz: *Sospiro congelato* (2015), *füstjelek* (2016), *fiori sfiorati* (2016), *Dixit* (2016-17), *l'alone del silenzio* (2018), *Ferne* (2019), *Weitere intime Briefe* (2019), *Hymne a la nuit* (2020).

Az Anima Musicae Kortárs Zenei Műhely vezetőjeként készültem Sciarrino kamaraműveinek magyarországi bemutatására, a 2020 tavaszára tervezett koncertet – a járványhelyzet miatt – el kellett halasztani.

Kutatásom eredményeit – Sciarrino művek kapcsán és szélesebb kontextusban is – nap mint nap hasznosítom a zeneakadémiai zeneszerzés- és analízis-oktatásban.